

Aanvullende indicatoren naast het bbp

PRESENTATIE VOOR DE COMMISSIE ECONOMIE, CONSUMENTENBESCHERMING EN DIGITALE AGENDA

PHILIPPE DONNAY, ALAIN HENRY, JEAN-MAURICE FRÈRE, ARNAUD JOSKIN

3/2/2021

1

Overzicht van de uiteenzetting

1. Context en methodologie
2. Focus op geestelijke gezondheid en op vrouw-manverschillen
3. Composiete indicatoren van welzijn
4. Besluiten

2

2

Wettelijk kader: wet van 14 maart 2014

De berekening van een set *'aanvullende indicatoren voor het meten van levenskwaliteit, menselijke ontwikkeling, de sociale vooruitgang en de duurzaamheid van onze economie'*

Opdracht toevertrouwd aan het Federaal Planbureau (FPB) in het kader van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR)

3

3

Gebruikte methodologie

Steunt op UNECE (2014), *CES Recommendations on Measuring Sustainable Development*

Geen theoretische consensus over het meten van het welzijn

- Stelt een pragmatische meting voor van *'wat mensen belangrijk vinden in het leven'*
- Op basis van een set indicatoren

Drie transversale *dimensies*

- **Hier en nu**: het welzijn van de huidige generaties
- **Later**: het welzijn van de toekomstige generaties
- **Elders**: de impact van de ontwikkeling van een land op het welzijn van de rest van de wereld

4

4

Welke indicatoren?

De indicatoren komen uit bestaande lijsten

- UNECE (2014), CBS (2014), TFDO/FPB
- Aangevuld met Eurostat, Statistics Belgium, Sciensano...

De 70 aanvullende indicatoren naast het bbp worden gegroepeerd volgens de 17 SDG's

- Mondiaal referentiekader om de ontwikkeling van samenlevingen te meten
- Coherentie tussen de verschillende werkzaamheden rond indicatoren in België
 - De aanvullende indicatoren naast het bbp (INR)
 - De opvolgingsindicatoren van de SDG's (IIS)
 - De werkzaamheden van de Gewesten (Vlaamse statistische autoriteit, IWEPS, BISA)

5

5

Aanpassingen aan de indicatoren

Nieuwe indicatoren voor geestelijke gezondheid

- Psychologische ontreddering
- Zelfdoding
- Terugbetaalde psychotrope geneesmiddelen
 - Op de website indicators.be, niet in het rapport
- Langdurige arbeidsongeschiktheid
 - Opsplitsing volgens de oorzaak van de ongeschiktheid

6

6

Opsplitsing van de indicatoren en internationale vergelijking

44 indicatoren zijn opgesplitst volgens minstens één van de volgende criteria:

- Gewest (39)
- Geslacht (33)
- Inkomensniveau (17)
- Leeftijd (16)
- Opleidingsniveau (12)
- Huishoudentype (5)
- Activiteitsstatus (4)
- ...

62 indicatoren vergeleken met EU27 (of een ander geheel van relevante landen)

7

The screenshot shows the website 'indicators.be' with the following content:

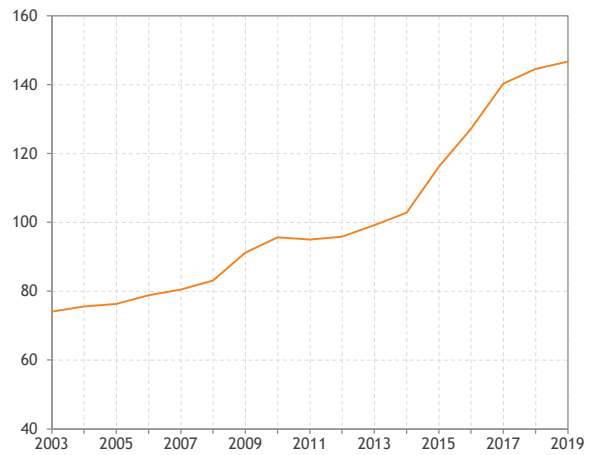
- Indicatoren van duurzame ontwikkeling**
 - Deze indicatoren informeren over de vooruitgang van België naar de 17 duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's, in het Engels Sustainable Development Goals) die de Verenigde Naties hebben aangenomen: [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#).
 - De website presenteert 84 indicatoren, met voor elke indicator twee tabbladen:
 - Data met gegevens en bronnen;
 - Description met een definitie en informatie over doelstellingen en evolutie.
 - De indicatoren behoren tot verschillende, maar wel overlappende sets:
 - evaluatie: balans van 51 indicatoren van duurzame ontwikkeling, waarmee het Federaal Planbureau de vooruitgang van de indicatoren naar hun doelstelling meet;
 - BICEP: 67 aanvullende indicatoren naast het bruto binnenlands product (*Beyond GDP*), uitgewerkt door het Federaal Planbureau in het kader van het Instituut voor de Nationale Rekeningen;
 - SDG-I: 82 indicatoren geselecteerd door het Interfederaal Instituut voor de Statistiek om de vooruitgang van België naar de SDG's te volgen.
- Geen armoede**
 - Doelstelling 1: *Beeindig armoede overal en in al haar vormen*
 - Indicatoren:
 - Risico op armoede of sociale uitsluiting
 - Zeer lage werkintensiteit
 - Ernstige materiele ontbering
 - Leefloners
 - Overmatige schuldenlast van de gezinnen
 - Uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen
- Geen honger**
 - Doelstelling 2: *Beeindig honger; bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en bevorder duurzame landbouw*
 - Indicatoren:
 - Obesitas bij volwassenen
 - Vleesconsumptie
 - Oppervlakte biologische landbouw
 - Landbouwpesticiden
- Goede gezondheid en welzijn**
 - Doelstelling 3: *Verzeker een goede gezondheid en bevorder welzijn voor iedereen op alle leeftijden*
 - Indicatoren:
 - Levensverwachting
 - Levensverwachting in goede gezondheid
 - Ervaren gezondheid
 - Beperking in dagelijkse activiteiten
 - Voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen
 - Langdurige ziekte of aandoening
 - Depressie
 - Tevredenheid met het leven
 - Vrije tijd

8

Leefloners

Gemiddeld maandelijks aantal in duizenden personen

- Vrijwel constante toename
- Verwachte stijging in 2020

9

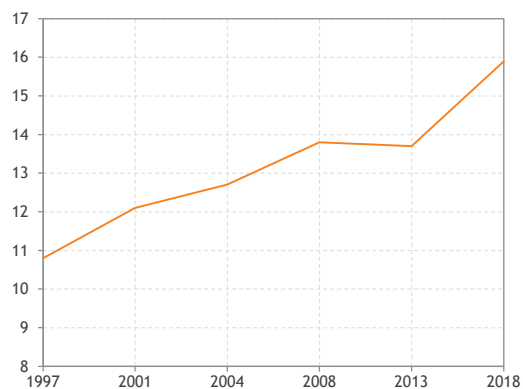

9

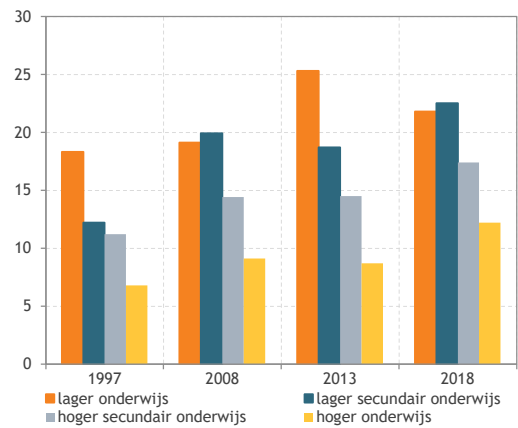
Obesitas bij volwassenen

Procent van de bevolking van 18 jaar en ouder

REGELMATIGE STIJGING VAN HET GEMIDDELDE, VAN 11% IN 1997 TOT 16% IN 2018

VERSCHILLEN VOLGENS OPLEIDINGSNIVEAU

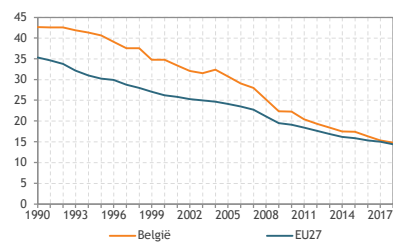
10

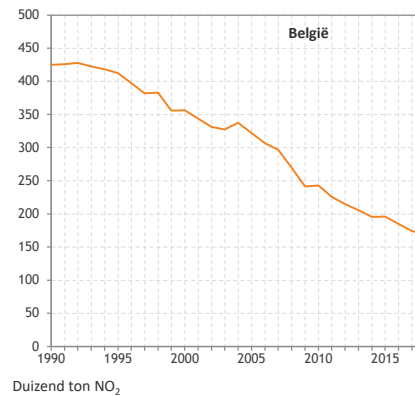
10

Uitstoot van stikstofoxiden

- Gestage daling sinds 1990
- Doelstelling tegen 2030: -59% t.o.v. 2005, namelijk 132 kiloton
- Convergentie met de EU

Kilogram NO₂ per inwoner

Duizend ton NO₂

11

11

Overzicht van de uiteenzetting

1. Context en methodologie
2. Focus op geestelijke gezondheid en op vrouw-manverschillen
3. Compositie indicatoren van welzijn
4. Besluiten

12

12

Focus op geestelijke gezondheid

Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn en niet alleen het niet-hebben van een gebrek of ziekte (WHO)

Geestelijke gezondheid

- is dus meer dan de afwezigheid van een geestelijke stoornis of beperking
- is een staat van welzijn waarin een individu zijn of haar eigen capaciteiten realiseert, de normale stress van het leven aankan, productief kan werken en in staat is om een bijdrage te leveren aan zijn of haar gemeenschap

5 algemene indicatoren over toestand en antwoord van overheid, in samenwerking met Sciensano en RIZIV

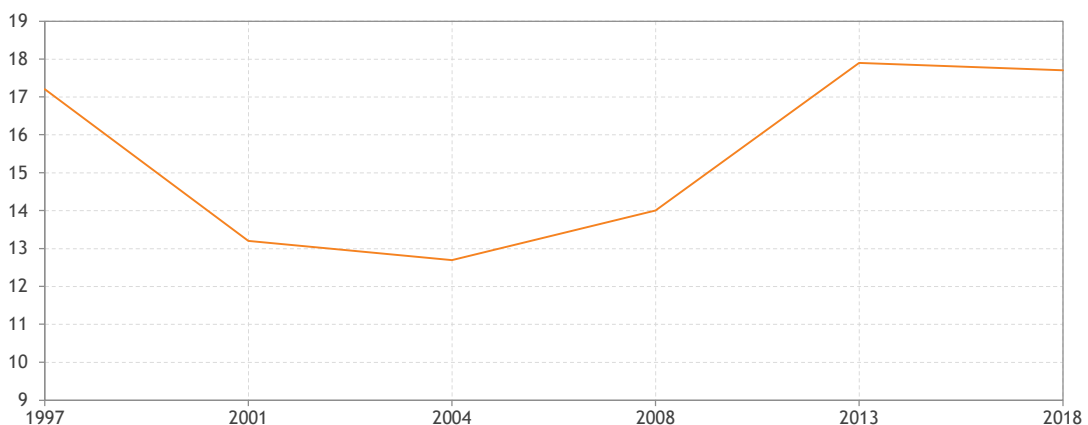
13

13

Toestandsindicatoren (1/3)

Aandeel van de bevolking (15 jaar en ouder) in een situatie van psychologische ontreddeering

Kwetsbare categorieën: vrouwen, laag inkomen

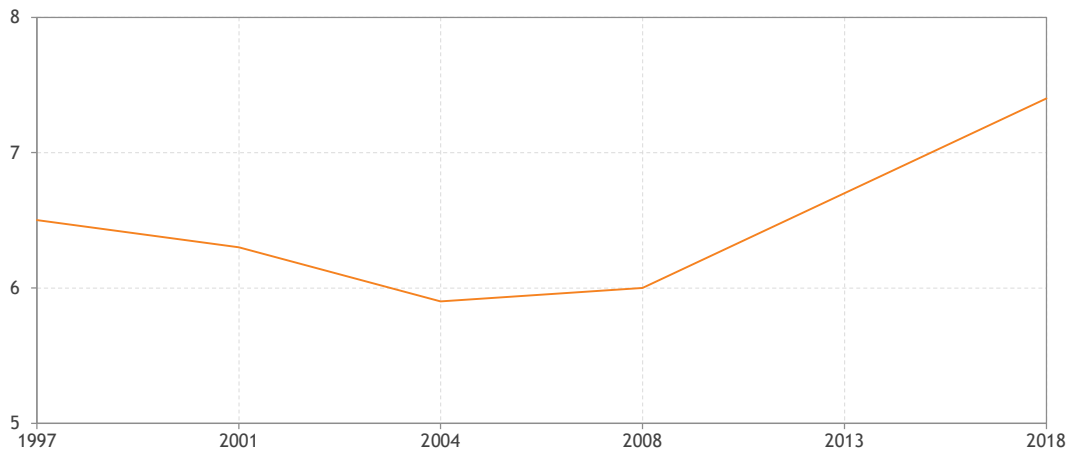
14

14

Toestandsindicatoren (2/3)

Aandeel van de bevolking (15+) dat tijdens de laatste 12 maanden verklaart te lijden aan een depressie

Kwetsbare categorieën: vrouwen, laag inkomen

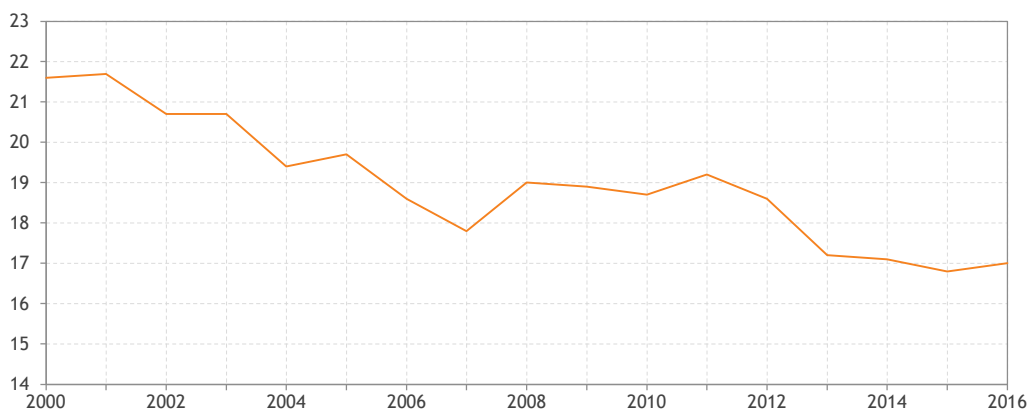
15

15

Toestandsindicatoren (3/3)

Sterfte door zelfdoding per 100.000 inwoners

Ongeveer 2,8 keer meer bij mannen dan bij vrouwen
BE-cijfer hoog in vergelijking met de andere EU-landen

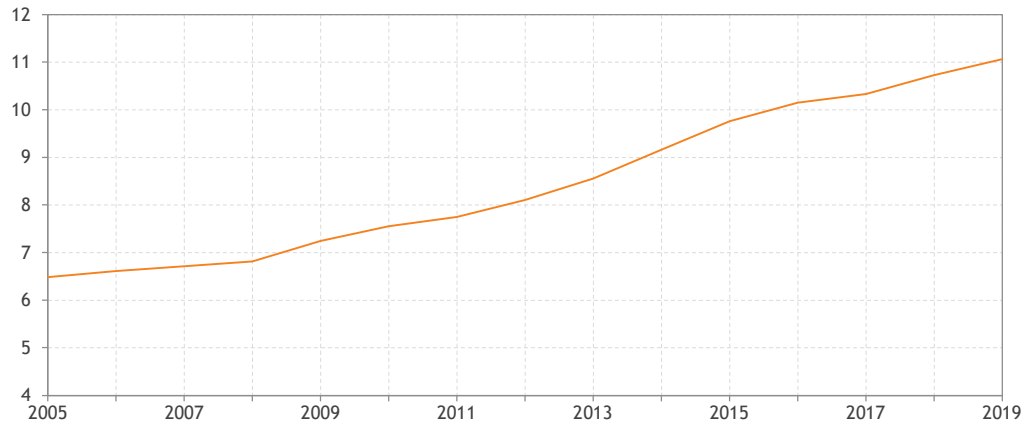
16

16

Beleidsindicatoren (1/3)

Langdurige arbeidsongeschiktheid *Procent van totale werkgelegenheid in de particuliere sector*

2005: 6,6%
2019: 11,1%

17

17

Beleidsindicatoren (2/3)

Langdurige arbeidsongeschiktheid volgens oorzaak

Oorzaken van langdurige arbeidsongeschiktheid volgens aandoening in België in 2005 en 2019

Procent van totaal en procentueel verschil

	2005	2019	Procentueel verschil
Psychische aandoeningen en gedragsstoornissen	31,6%	35,8%	+13,1%
Ziekten van het bot-spierstelsel en bindweefsel	25,5%	31,4%	+23,1%
Ziekten van het zenuwstelsel	6,2%	6,5%	+4,9%
Gezwellen	6,1%	5,7%	-6,5%
Ziekten van hart- en vaatstelsel	9,8%	5,3%	-46,4%
Andere	20,8%	15,4%	-25,8%
Totaal	100,0%	100,0%	

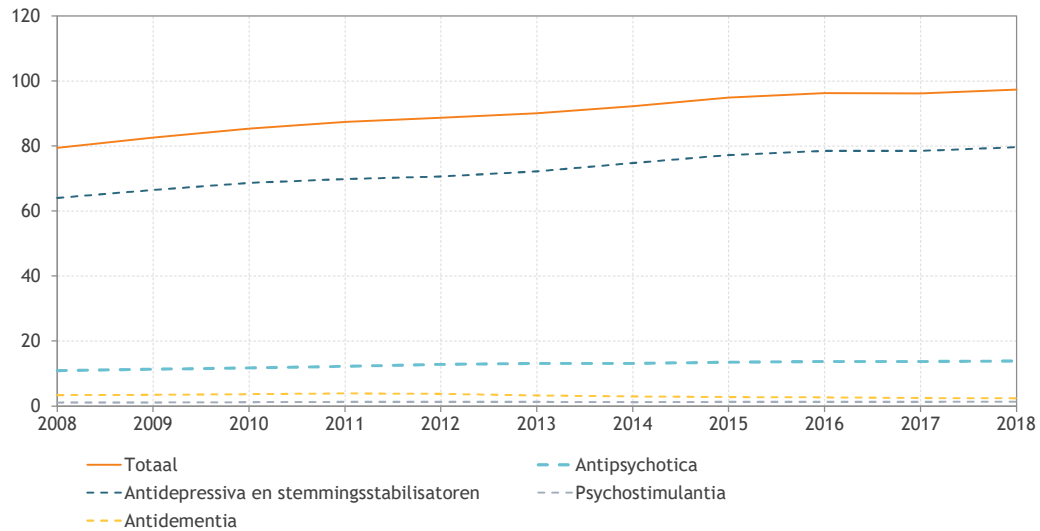
18

18

Beleidsindicatoren (3/3)

Terugbetaalde psychotrope geneesmiddelen *Doseringen per 1.000 verzekerden/dag*

19

19

Focus op vrouw-/manverschillen

33 op 70 indicatoren V/M opsplitsingen mogelijk, soms vanaf 1990

Trend V/M evolutie	Aantal	SDG
+/- gelijk aan algemene evolutie	1	SDG 1 Geen armoede
volgt de algemene evolutie, maar op een ander niveau	11	SDG 1 Geen armoede SDG 3 Goede gezondheid en welzijn SDG 4 Kwaliteitsonderwijs SDG 10 Ongelijkheid verminderen SDG 16 Vrede, veiligheid
divergeert	6	SDG 1 Geen armoede SDG 2 Geen honger SDG 3 Goede gezondheid en welzijn SDG 4 Kwaliteitsonderwijs SDG 5 Gendergelijkheid SDG 8 Waardig werk en economische groei
convergeert	8	SDG 3 Goede gezondheid en welzijn SDG 8 Waardig werk en economische groei
fluctueert al dan niet herhaaldelijk	6	SDG 1 Geen armoede SDG 3 Goede gezondheid en welzijn SDG 4 Kwaliteitsonderwijs SDG 16 Vrede, veiligheid

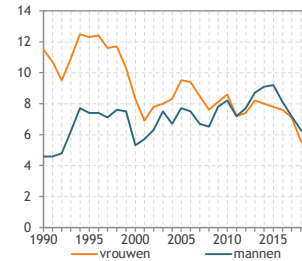
20

20

Vrouw-manverschillen (1/3)

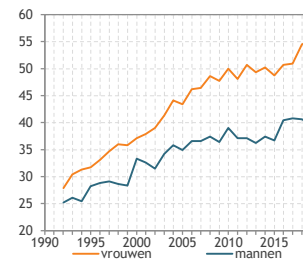
Arbeidsmarktparticipatie

- Convergentie
Vrouwen / Mannen
vb. werkloosheidsgraad (%)

Onderwijs

- Vrouwen: situatie verbeterd
vb. gediplomeerden hoger onderwijs (% 30-34-jarigen)

21

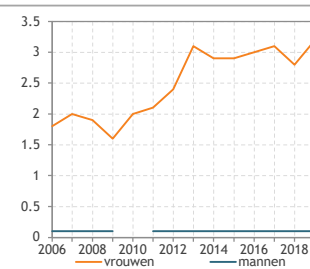

21

Vrouw-manverschillen (2/3)

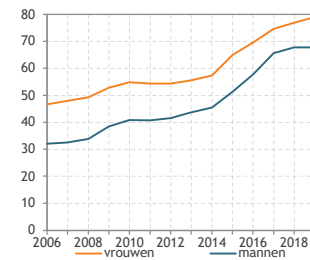
Combinatie werk/privéleven

- Vrouwen: moeilijker
vb. zonder beroepsactiviteit door
familieverantwoordelijkheden (% 15-64-jarigen)

Armoedesituaties

- Vrouwen: meer geconfronteerd
vb. leefloners (duizenden personen)

22

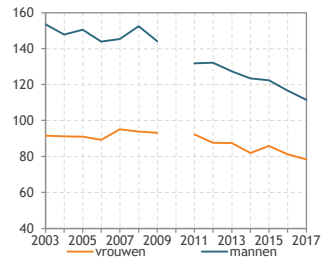
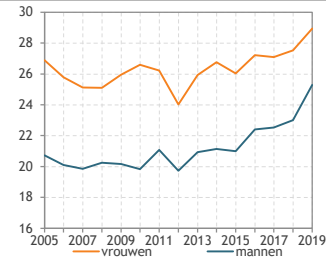

22

Vrouw-manverschillen (3/3)

Gezondheid

- Vrouwen: meer langdurige ziekteproblemen, depressie en psychologische ontreddeering
vb. beperking in dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem (% 16+)
- Mannen: dalende trend duidelijk sterker
vb. voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen (bruto sterftecijfer per 100.000 inwoners < 65 jaar)

23

23

Overzicht van de uiteenzetting

1. Context en methodologie
2. Focus op geestelijke gezondheid en op vrouw-manverschillen
3. **Composiete indicatoren van welzijn**
4. Besluiten

24

24

Composiete indicatoren

Gestructureerd volgens drie *dimensies* van duurzame ontwikkeling

- **Hier en nu:** het welzijn van de huidige generaties
- **Later:** het welzijn van de toekomstige generaties
- **Elders:** de impact van de ontwikkeling van een land op het welzijn van de rest van de wereld

25

25

Welzijn hier en nu (1/4)

Wat telt voor het welzijn van de Belgen ?

Analyse van statistische gegevens voor 10.000 Belgen

Resultaten

- **Gezondheid** (lichamelijk en geestelijk) = belangrijkste welzijnsdeterminant
- **Levensstandaard:** niet in situatie van materiële ontbering zijn
- **Samenleving:** belang van de relaties met naasten
- **Werk:** niet arbeidsongeschikt of werkloos zijn
- **Opleiding:** ten minste een secundair diploma hebben

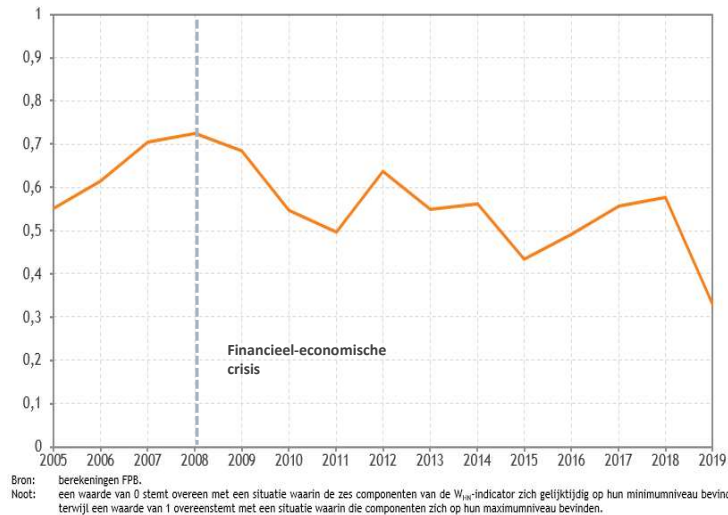
26

26

Welzijn hier en nu (2/4)

Indicator welzijn hier en nu (W_{HN}) in België - 2005-2019 - Schaal van 0 tot 1

27

27

Welzijn hier en nu (3/4)

Welzijnsongelijkheden in België

Analyse van de welzijnsdeterminanten voor 11 Belgische bevolkingscategorieën

- Vrouwen / Mannen
- 4 leeftijdscategorieën: 16-24, 25-49, 50-64 en 65+
- 5 inkomenscategorieën (kwintielen)

1 compositie welzijnsindicator per categorie

- Stijgende trend bij 65-plussers
- Dalende trend bij mannen, 16-24-jarigen, 50-64-jarigen en personen in het derde inkomenskwintiel

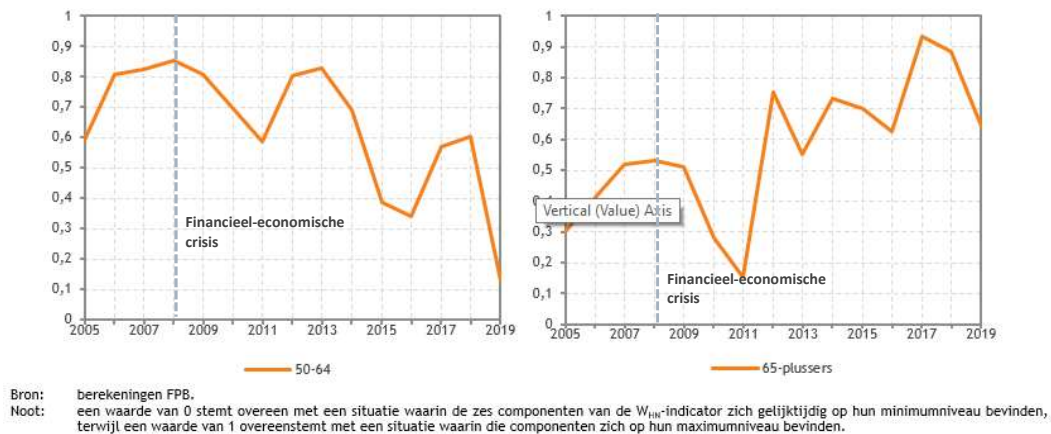
28

28

Welzijn hier en nu (4/4)

Composiete welzijnsindicatoren voor 2 categorieën - 2005-2019 - Schaal van 0 tot 1

29

29

Welzijn later (1/4)

Houdbaarheid van het welzijn in België ?

Kapitaalbenadering

- Kapitaalvoorraden voor de toekomstige generaties
- 4 kapitalen voor een duurzame ontwikkeling

Een composiete indicator per kapitaal

- Meet de evolutie van de voorraad t.o.v. een referentiejaar
- 100 = referentiejaar

30

30

Welzijn later (2/4)

Kapitalen	Subkapitalen	Indicatoren
Sociaal kapitaal	Individueel	Sociaal netwerk Contact met vrienden en familie
	Gemeenschap	Gegeneraliseerd vertrouwen Vertrouwen in instellingen
Menselijk kapitaal	Opleiding	Voldoende leesvaardigheid Gediplomeerden van het hoger onderwijs
	Gezondheid	Levensverwachting in goede gezondheid
Milieukapitaal	Lucht	Atmosferische CO2-concentratie
	Water	Nitraat in grondwater
	Land	Niet-bebouwde oppervlakte
	Biodiversiteit	Populatie akkervogels
Economisch kapitaal	Fysiek kapitaal	Fysieke kapitaalvoorraad
	Kenniskapitaal	Kenniskapitaalvoorraad
	Financieel kapitaal	-

31

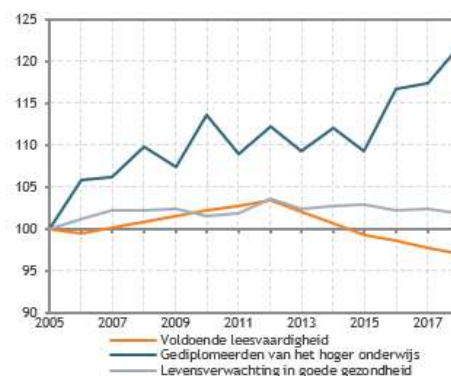
31

Welzijn later (3/4)

Composiete indicator menselijk kapitaal (links) en opsplitsing (rechts)

Bron: berekeningen FPB.

32

32

Welzijn later (4/4)

Sociaal kapitaal

- Redelijk stabiel over de tijd
- Subkapitaal *Gemeenschap* stijgend sinds 2010
- Subkapitaal *Individuen* stabiel maar een verslechtering in 2019

Milieukapitaal

- Dalende trend
- Enkel de waterkwaliteit verbetert vanaf 2008 (Europese richtlijnen over waterkwaliteit)

Economisch kapitaal

- Stijgende trend
- Kapitaalvoorraad per habitant
 - 1995: 87.000 €_{ketting - 2015}
 - 2019: 113.000 €_{ketting - 2015}

33

33

Raming van het welzijn in 2020 (1/3)

Covid-19-pandemie

- Directe impact op de belangrijkste welzijnsdeterminanten

Raming van de W_{HN} -indicator in 2020

- Hypotheses op basis van
 - de economische projecties van het FPB (september 2020)
 - een groot aantal enquêtes, gerealiseerd tussen maart en oktober 2020 (Sciensano, EuroFound, UAntwerpen, UGent, UCLouvain enz.)

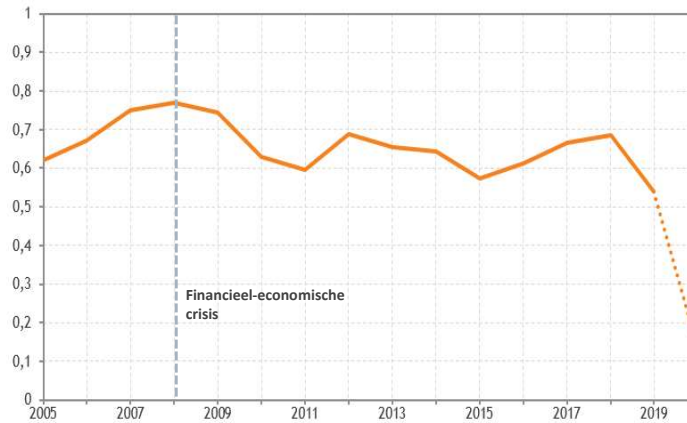
34

34

Raming van het welzijn in 2020 (2/3)

Raming van de indicator welzijn hier en nu (W_{HN}) voor 2020 - Schaal van 0 tot 1

Bron: berekeningen FPB.
Noot: een waarde van 0 stemt overeen met een situatie waarin de zes componenten van de W_{HN} -indicator zich gelijktijdig op hun minimumniveau bevinden, terwijl een waarde van 1 overeenstemt met een situatie waarin die componenten zich op hun maximumniveau bevinden.

35

35

Raming van het welzijn in 2020 (3/3)

Belangrijkste boodschappen

- Grotere impact dan tijdens de crisis van 2008
- Welzijn reeds op zijn laagst in 2019
- De crisis zal ook een impact hebben op de kapitalen die nodig zijn voor de toekomstige generaties om hun welzijn te garanderen (welzijn *Later*)
 - Voorbeeld: menselijk kapitaal

36

36

Overzicht van de uiteenzetting

1. Context en methodologie
2. Focus op geestelijke gezondheid en op vrouw-manverschillen
3. Compositie indicatoren van welzijn
4. **Besluiten**

37

37

70 aanvullende indicatoren naast het bbp

Belangrijke factoren voor het welzijn en de ontwikkeling van de samenleving

- Evolutie in de richting van de doelstelling: 28/70
- Tegengestelde richting van de doelstelling: 9
- Onbepaalde richting: 33
- Maar niet noodzakelijk op een ritme dat het toelaat om de doelstellingen te bereiken

Welzijn *Hier en nu*

- Daling sinds 2008
- Gezondheidsindicatoren:
- Socio-economische indicatoren:

Houdbaarheid van het welzijn

- Sociaal kapitaal:
- Menselijk en economisch kapitaal:
- Milieukapitaal:

38

38

Een globale visie van de maatschappij is belangrijk ook voor de economie

Gezondheid (lichamelijk en geestelijk)

- Productiviteitsverlies: 5-8% van het bbp (OESO-landen)

Geestelijke gezondheid

- Kost in België = 5,1% van het bbp (OECD, 2015)
- Waarvan 2,3% van het bbp enkel op de arbeidsmarkt (ziekteverzuim en productiviteit)

Opleiding

- PISA in België: 300 punten in 2018 (gemiddeld)
- Daling van de PISA-resultaten met 30 punten = -0,60 procentpunt van de langetermijns-groeivoet van het bbp

Milieu

- In de EU, stijging met 10% van de concentratie fijn stof ($PM_{2,5}$) heeft een impact van -0,8% op het bbp (ziekteverzuim en productiviteit) (OECD, 2019)

39

39

Toekomstige werkzaamheden

Coherentie versterken met de opvolging van de *Sustainable Development Goals* van de VN (federaal, gewesten)

In de volgende rapporten

- Indien nodig indicatorenset aanpassen
- Uitdiepen van de evoluties van de opsplitsingen
- Vervolg van onderzoek naar voetafdrukindicatoren
 - Koolstofvoetafdruk (gaande)
 - Biodiversiteitsvoetafdruk (op langer termijn)
- Vervolg van onderzoek naar compositiete indicatoren
 - Compositiete indicatoren voor het meten van de dimensie Elders van duurzame ontwikkeling

40

40

Voor meer informatie

Rapport: www.plan.be

Gegevens: www.indicators.be

Contact: Alain Henry - ah@plan.be
 Jean-Maurice Frère - jmf@plan.be
 Arnaud Joskin - arj@plan.be

